

УДК 339.9 : 339.72

к.е.н, доцент кафедри міжнародної економіки Хомутенко Людмила Іванівна

к.е.н., доцент кафедри менеджменту Гончаренко Тетяна Петрівна

ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України»

СКЛАДОВІ ГЛОБАЛЬНОГО ФІНАНСОВОГО СЕРЕДОВИЩА ТА ЧИННИКИ ЙОГО РОЗВИТКУ

В даній науковій роботі авторами досліджені тенденції глобалізації світової фінансової системи, здійснений аналіз складових фінансового середовища та чинників його розвитку, визначені проблеми та ризики фінансової глобалізації.

Ключові слова: глобалізація, фінансова глобалізація, банківська система, фінансово-кредитний сектор, складові глобального фінансового середовища, фінансова мережа

Постановка проблеми. Сьогодні все більш наростаючий інтерес вчених-економістів викликають такі загальносвітові тенденції, які змінюють світове господарство, як процеси глобалізації, що охопили земну цивілізацію у всіх проявах її діяльності. Вони характеризуються різким посиленням та ускладненням взаємних зв'язків та взаємних залежностей в основних сферах економічної, політичної та суспільної діяльності людства. Вказані процеси з одного боку супроводжуються становленням глобального інформаційного простору, перетворенням знання в основний елемент суспільного багатства, виході бізнесу за національні кордони через формування ТНК, ТНБ, а з іншого боку наростанням соціально-економічної та політичної нестабільності в світі у прояві загострення боротьби за природні та фінансові ресурси.

В свою чергу, процеси глобалізації породили такі тенденції фінансово-кредитної сфери, як глобальна банківська конкуренція, інтеграція банківських капіталів та їх концентрація у міжнародних фінансових центрах й інші.

Слід зазначити, що здебільшого глобалізація сприймається як явище суцільно негативне, яке несе в собі загрозу існуванню макро та мікро систем країн та можливості їх поглинання світовими корпораціями. Однак, якщо розглянути глобалізацію як потужний стимул прогресу економіки, науки, техніки й технологій, міжнародних відносин та інших сфер діяльності, то стає зрозумілим, що глобалізація це явище із дуалістичними проявами. Тому ефективність функціонування в умовах такої суперечливості залежить виключно від того наскільки зрозумілими є тенденції глобалізації та здатності підхопити саме ту її хвилю, яка здатна піднести на якісно новий рівень розвитку.

Метою даної публікації є дослідження тенденцій глобалізації світової фінансової системи, аналіз складових фінансового середовища та чинників його розвитку. Визначення проблем та ризиків наростаючої фінансової глобалізації для національних економік, визначення напрямів запобігання її негативного впливу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Останніми роками спостерігається чималий інтерес з боку економістів, соціологів, політологів та інших вчених до питань природи глобалізації, її проявів, впливу на різні системи, подальшого розвитку та інше. В той же час, проблемам глобалізації всесвітньої банківської системи та її впливу на фінансово-кредитний сектор України є на наш погляд недостатньо висвітленими. Серед вітчизняних вчених, які присвятили свої праці цьому актуальному питанню, зокрема В.М. Геєць, В.П. Прадун, Б.І. Пшик, Г.А. Крамаренко, С.І. Соколенко, Т.М. Циганкова, Д.Г. Лук'яненко, Н.В. Стукало, Н.М. Шелудько, С.З. Мошенський [7], О. Мозговий [6], Клочко В.П. [4].

В той же час зарубіжні вчені більш активно досліджують дані процеси стосовно фінансово-кредитних систем власних країн, серед найбільш відомих праць слід відмітити роботи таких вчених як Дж. Сорос, М. Філдстайн, Ч. Хориока [8], Р. Бертрамс, Х. Дерих, М. Енг, Л. Мауер, М. Обстфельд, Г. Белоглазова, О. Лаврушин та інші.

Виклад основного матеріалу. Глобалізація явище відносно молоде, яке стало можливим завдяки над швидкому прогресу та розповсюдженню телекомунікацій, комп'ютерної техніки та технологій й всесвітній інформатизації. В той же час за досить короткий термін вона стала вирішальним фактором розвитку та поширення економічних відносин між країнами, зробила їх економіки спів залежними, лягла в основу процесів транс націоналізації товарних та фінансових ринків, створила небачені досі можливості для міжнародного бізнесу.

Новітні процеси, що відбуваються останнім часом, у світовому господарстві особливо виразно проявилися у фінансовому секторі. Ми маємо на увазі те, що фінансові сегменти такі, як фінансові ринки, банківська справа, управління фінансовою діяльністю корпорацій, портфельне інвестування раніше чітко відокремлювалися, дедалі більше інтегруються внаслідок уведення нових фінансових інструментів, інноваційних фінансових технологій та багатогранного підходу до прийняття рішень із питань фінансового менеджменту.

Змінам піддається й саме фінансове середовище. Основними ознаками трансформаційних процесів фінансового простору є:

- посилення концентрації капіталу у світових фінансових центрах;
- постійна інтенсифікація розвитку глобальної мережі Інтернет - торгівлі та розрахунків;
- зростання ринку євровалют;
- розвиток спільного європейського ринку;
- зростання ролі ТНК та ТНБ;
- перетворення традиційної банківської діяльності у бік створення трансформованого та сфокусованого універсального банку на основі появи таких основних сфер (напрямів діяльності), як роздрібний банківський бізнес, обслуговування приватних осіб, оптовий банківський бізнес;
- посилення руху міжнародних капіталів;

– тенденції щодо усунення країнами національних фінансових та торгівельних обмежень та ін.

За рівнем глобалізації фінансова сфера сьогодні випереджає всі сфери реальної економіки. За словами швейцарського фахівця фінансово-кредитної сфери Х.У. Дьоріга, - глобалізація фінансів передбачає сприйняття єдиного ринку як жорсткого полігону, який не допускає емоцій при розміщенні капіталу, та що створює сприятливі можливості для інвестування у будь-якій країні [8, с. 349].

Проте, незважаючи на динамізм сучасної фінансової сфери її розвиток в останні роки яскраво демонструє її залежність від тенденцій розвитку світової та національних економічних систем, від змін у природі економічних відносин та в особливості складників фінансового середовища (рис.1). Підтвердженням цього є посилення концентрації фінансово-промислового капіталу, інтернаціоналізації фінансових ринків, глобалізації фінансових потоків. Так, сукупний обсяг світових фінансових активів на теперішній момент уже перевищує 120 трлн. долл. США. Для порівняння у 1980 р. даний показник становив 12 трлн., у 1993 р. – 53 трлн. Сьогодні світова фінансова мережа охоплює сотні тисяч транснаціональних і міжнародних фінансово-промислових груп, транснаціональні банки і страхові компанії, ринки цінних паперів, електронні системи банківських розрахунків - як традиційні, так і віртуальні. Взаємне проникнення цих елементів фінансового середовища та їх рух змінюють не тільки вигляд світової економіки, але й корінним образом впливають на розвиток національних економік. Так, безперечним є той факт, що в умовах глобалізації відкритість національних економічних систем сприяє посиленню могутності фінансових систем найрозвиненіших країн світу та відносному послабленню фінансово-економічного потенціалу менш розвинутих та слаборозвинених країн, формує умови для підпорядкування їх інтересів інтересам наймогутніших держав.

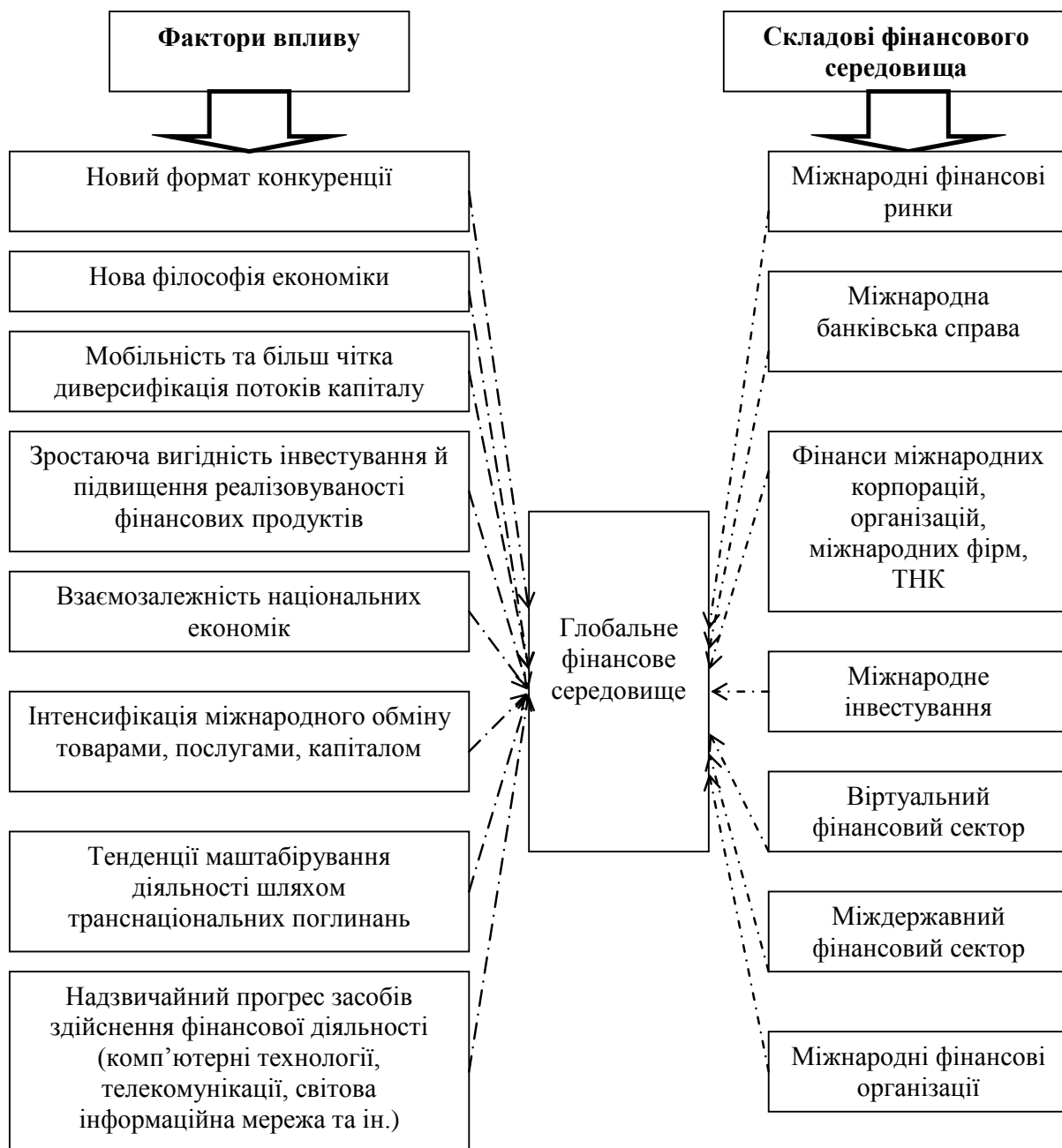

Рис. 1. Складові глобального фінансового середовища та чинники його розвитку

Підтвердженням цього є той факт, що більшість найпотужніших банків належить США, Великій Британії та Японії (близько 80% світового обсягу капіталу) – безперечним світовим лідерам. При цьому, перебіг процесу глобалізації стає потенційним джерелом ризиків, проблем і конфліктів. Інтеграція фінансових ринків підвищує ризик системних збоїв у кожній окремій країні і в регіоні загалом. За цих умов більшість держав, що розвиваються

виявляються залежними від коливань світової фінансової кон'юнктури. Проблема полягає в тому, щоб використати позитивний потенціал фінансової глобалізації і звести до мінімуму пов'язані з нею ризики для національних економік. Серед таких ризиків найвагомішими на наш погляд є:

- фінансова глобалізація розмиває основні економічні функції держави, зменшуючи тим самим можливість держави впливати на стан власних фінансових ринків;

- можливість дестабілізації світового фінансового ринку, є реальною загрозою для слаборозвинутих економік та таких які розвиваються;

- переорієнтація фінансових потоків у спекулятивно-фінансову і торгово-посередницьку сфери;

- глобалізація фінансового ринку призводить до порушення залежності між динамікою ВВП та зростанням грошової маси, а отже здатна викликати інфляційні явища, і поставити під загрозу всі монетарні спроби регулювання економіки;

- прискорення процесу відриву валютно-фінансової сфери від реального сектору економіки.

Висновки. Розуміючи позитивний і негативний вплив фінансової глобалізації, урядам держав слід, на нашу думку, врівноважувати ринкові засади господарсько-фінансових зв'язків організаційними зв'язками, встановлюваними на національному та міжнаціональному рівнях.

Необхідність створення більш ефективної системи регулювання національних та глобальних господарських відносин, яка була б здатною узгоджувати інтереси суб'єктів різних рівнів та виконувати функції прогнозування й попередження негативного впливу глобалізаційних явищ, особливо гостро постає перед країнами із перехідною економікою.

Спираючись на власні можливості, а також на допомогу світового фінансового співтовариства країни перехідної економіки повинні брати посильну участь у фінансовій глобалізації, використовувати її переваги, зводячи до мінімуму можливі втрати та відстоюючи національні інтереси.

Список літератури

1. Бураковський, І. В. Глобальна фінансова криза: уроки для світу та України [Текст] / І. В. Бураковський, О. В. Плотніков. – Харків: Фоліо, 2009. – 299 с.
2. Гайдуцький, П. І., Паливода, К.В. Глобалізація економічної рецесії та фінансової нестабільності [Текст] / П. І. Гайдуцький, К. В. Паливода// Фінанси України. – 2008. - № 1. – С.24 – 32.
3. Казимагомедов, А. А. Причинно – следственный анализ глобального финансового кризиса и меры по его преодолению [Текст] / А. А. Казимагомедов // Банковские услуги. – 2010. - № 2. – С. 4 -10.
4. Клочко, В. П. Фінансова глобалізація: позитиви й негативи для перехідної економіки [Текст] / В. П. Клочко // Актуальні проблеми економіки . – 2002 - № 5. – С.43 – 49.
5. Луцишин, З.О. Сутність і тенденції розвитку світового фінансового середовища[Текст] / З. О.Луцишин //Вісник НБУ.- 2001. - № 4. – С.49 – 50
6. Мозговий, О. Глобальна фінансова криза: теорія і практика подолання наслідків фінансових потрясінь [Текст] / О. Мозговий, Н. Стукало // Ринок цінних паперів України. - 2008. - № 11 – 12. – С. 31 – 36.
7. Мошенський, С.З. Фінансова глобалізація: загрози і переваги для інвестиційної безпеки України [Електронний ресурс] / С. З. Мошенський. – режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/PSPE/2007-4/Moshenskiy_407.htm
8. Перспективы развития мировой экономики. Кризис и подъем. – [Washington, Д.С.]: Международный Валютный Фонд, апрель 2009. – С. 14[Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.imf.org>.
9. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть [Текст] / А. С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський. – К.: Либідь, 2002. – 470 с.
10. Global Development Finance 2009. Charting a Global Recovery, 2009. - The International Bank for Reconstruction and Development / The World

- Bank. 167 p. – [Electronic resource]. - Mode of access: [http: www.worldbank.org](http://www.worldbank.org).
11. Global Economic Prospects/ Commodities at the Crossroads. 2009. – Washington. The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank. 196 p. – [Electronic resource]. - Mode of access: [http: www.worldbank.org](http://www.worldbank.org).

Summary

The following article investigates the tendencies of globalization of world financial system, analyzes the components of financial environment and factors of its development, identifies problems and risks of financial globalization.

Хомутенко Л.І. Складові глобального фінансового середовища та чинники його розвитку [Електронний ресурс] / Л.І. Хомутенко, Т.П. Гончаренко // Проблеми системного підходу в економіці Національний авіацій